

Ruotevare – dagbrott vid Sarek?

av David Hässler

Asfaltväg fram till gränsen av Sarek. En kilometerstor grusgrop, ett par hundra jobb, schaktmaskiner. Det höga priset på stål har gjort att malmprospekteringen lämnat den anonyma skogen och letat sig upp på fjället. Sedan 1662 har det funnits tankar på en gruva i Ruotevare. Tidigast 2009 kan malmen börja brytas. Samtidigt bildas ett naturreservat på samma plats.

Högkonjunktur. Kinas stålindustri skenar. Oxelösunds järnverk flammar muntrare än någonsin. LKAB i Kiruna visar rekordresultat och rekordproduktion. Det finns ett sug efter malm. Under 2006 beviljades mer än dubbelt så många undersökningstillstånd som under tidigare år. Ett gick till företaget Beowulf Mining Plc som därmed fick ensamrätten till Ruotevare, en bergknalle i delat ovanför Kvikkjokk, vid gränsen till Sarek. Som Skierfe i Rapadalen, fast utan den välkända profilen. Malmen består nästan till hälften av järn, till liten del av titan.

Webbkamera från Blaikengruvan,
30 mars 2007.
Med tillstånd från Scanmining AB.

Beowulf redovisar för Londonbörsen att man hoppas bryta malm för en och en halv miljard kronor per år. Det är en tiondel av LKAB. Vinsten skulle bli 370 miljoner kronor per år, i drygt ett decennium. Sedan är malmen slut.

Världens största gruvbolag

Beowulf har ensamrätt, men kan inte själva finansiera en gruva. LKAB är inte intresserade. Beowulf har tidigare samarbetat med amerikanska Phelps Dodge. Den 19 mars blev Phelps Dodge uppköpta av Freeport-McMoRan, ett av världens största gruvföretag.

–Vi har inte gjort några fysiska ingrepp än. Det är möjligt att vi hinner provborra under vårvintern, berättar geologen Jan-Ola Larsson i Huddinge, teknisk direktör på Beowulf.

Till att börja med har Beowulf lokaliserat Vattenfalls borrhål från 1970-talet. Man har också analyserat borrhålen från den tiden hos Sveriges geologiska undersökning, SGU i Malå. För att kunna bryta malmen behöver Beowulf tillstånd från Bergsstaten och från miljödomstolen, en process som brukar ta ett par år.

Dagbrott på fjället

Hur gruvan kommer att se ut bestäms av malmkroppens läge. Malmen i Ruotevare ligger i dagen, som vid Storblaiken i Västerbotten. En gruva i Ruotevare skulle likna Blaiken. Där driver företaget Scanmining gruva, dammar och vindkraft (se fjället nr. 4, 2006). Fast just nu är det stopp.

– Blaikfjället är en utpost mot fjällvärlden, med massor av snö som väller ner på vårarna som vi måste slåss med, säger Fredrik Gränsman, fältgeolog vid Scanmining. Är det rimligt att tänka sig att Ruotevare blir av redan om ett par år? Fredrik Gränsman berättar att investeringsbeslutet för Blaiken togs i slutet av 2004. Bygget drog i gång sommaren 2005. Brytningen startade i juni 2006. Dagbrottet är ett par kilometer långt och några hundra meter brett. Blaiken sysselsätter 200 personer, entreprenörer inräknade.

Dagbrottet på Storblaiken vid Storuman. Foto Benjamín Prieto. Med tillstånd från Scanmining AB.

Gärna gruva - på närmare håll

Jokkmokk behöver också en gruva, men helst inte i Ruotevare. Det beror inte på att den skulle äventyra turisternas intryck av vildmarken.

– Vi behöver arbetstillfällen, men det vore bättre om det låg närmare, säger kommunchefen Claes Markusson och konstaterar att provborringar pågår lite överallt.

– Vi har haft förhoppningar om en gruva i kommunen i 50 år. Det finns många uppslag, inte bara Ruotevare. Vi får väl se om något blir av.

Störningar för renskötseln?

Kommunens avvaktande inställning delas av Nils Petter Pavval, ordförande i Tuorpon sameby. Men han skulle gärna vara utan trafiken runt en gruva.

– Det är inte på ett sånt ställe där vi har renar året runt, men visst befarar vi att det kan komma att störa renskötseln. Sedan har jag svårt att se hur man skulle kunna tillåta en gruva i ett naturreservat, så nära en nationalpark.

Väg i naturreservat

Ruotevare ligger i naturreservatet Kvikkjokk-Kabla Fjällurskog (tidigare Stantars domänreservat) (se sid 30). Från Ruotevare går en gammal vägbank förbi deltat Änok. Här föreslår Beowulf 15 km ny väg till Kvikkjokk. Därifrån är det 18 mil till järnvägen. Där vägen planeras bildades den 16 februari i år Kamajokks naturreservat.

Naturreservatet har skapat debatt i Norrbottens-Kuriren och Norrländska Socialdemokraten. 600 personer har skrivit på ett överklagande. Indignationen gäller inte gruvan, utan respekten för markägarna. Frågan går vidare till regeringen.

Mot Säkok och Pårtte från Ruotevare, över Valatj i Njåtjosvagge. FOTO: DAVID HÄSSLER

Markägare missade skydd

– Från början skulle även Änok ingått i reservatet, men flera markägare motsatte sig det. Vi missade därmed chansen att skydda delat mot urlakningar från en gruva.

Det säger Björn Sarstad, själv markägare och bosatt året runt i Kvikkjokk.

Utan hinder av föreskrifterna får prospektering ske inom reservatet. Länsstyrelsen har sett till att provborringar ska utföras så att skador på mark och vegetation inte uppstår. Inget spill av drivmedel. Smörjmedel måste vara miljögodkända. Men om gruvan blir av?

Dömda för miljöbrott

Den 20 februari 2003 dömdes Phelps Dodge till böter för att ha förorenad vattnet kring en nedlagd gruva i Arizona. Företaget hade underlåtit att rapportera övervakningsvärden och att meddela myndigheterna inför ett utsläpp. Grundvatten som förorenades när det kom i kontakt med slaggsten från gruvan flöt ut i omgivande vattendrag.

En gruva i Ruotevare är ingen ny tanke. Tim Senften i Jokkmokk är engagerad i Norrbottens gruvhistoria. Han har kartlagt Ruotevare och många andra historiska gruvområden kring Sarek.

– Berget har alltid varit tänkt att grävas. Det är en enda stor järnbit. Om det nu blir av borde vi ta hänsyn till alla intressen.

Vid foten av Ruotevare, där vägbanken korsar Tjuoldajåkk. FOTO: DAVID HÄSSLER

Opublicerad rapport

Tim Senften har dokumenterat Ruotevares kulturhistoria, men han är rädd att länsstyrelsen inte lyckas sprida kunskapen. – Ruotevare är en del av något unikt och identitetsbildande för kommunen och för Sverige. Men den rapport jag lämnat blev inte publicerad. Inget har nått Riksantikvarieämbetet. Det här måste vara klart innan ett beslut kommer. Annars finns det ju ingen information att ta ställning till, säger Tim Senften.

Sjaunja nästa?

Nu spirar flera gruvprojekt i fjällen. Blackstone Ventures Inc från Kanada fick den 26 januari tillstånd att leta koppar och guld i Vindelfjällen. International Gold Exploration AB fick den 11 december tillstånd att leta koppar i Sjaunjans naturreservat, myrmarkerna öster om Sarek. Sjaunja debatterades i riksdagen den 23 februari (interpellationerna 2006/07:287, 261 och 300 om stärkt naturskydd vid gruvverksamhet).

David Hässler ingår i fjällets redaktion.

Ruotevares historia

Hösten 1662 skrev Isak Tiock brev till Karl XI och nämnde ett mäktigt järnmalmsberg nordväst om Kvikkjokk. Han fick besked att koncentrera sig på silvergruvorna.

Samuel Gustaf Hermelin började 1797 det första faktiska arbetet. Han anställde folk till Ruotevare. De hängde i korgar nerför sydost sluttningen, som är klippig och brant, och bröt loss malm. Hermelin gjorde konkurs, men malmhögarna finns kvar.

Oskar II övervägde en järnväg genom Tarradalen. Malmexploateringen tog istället fart i Kirunavaara. Åren efter malmbanans öppnande 1888 anlades ett stort antal försvarsverk, rektangulära malmhögar, för att muta in fyndigheten i Ruotevare. Men det skedde aldrig någon utvinning.

Vattenfall gjorde 32 provborrningar somrarna 1971-1973 i samband med ett dammbygge i kommunen.

Källa:

Tim Senften. Subarctic Mining II, utgiven av Jernkontoret i Stockholm 2001. Se även Fjället 3/1999.

Beowulfs väg till en gruva i Ruotevare

1. Undersökningstillstånd (inmutning) från Bergsstaten i Luleå. Klart.

2. Medgivande till undersökningsarbete från länsstyrelsen i Luleå. Klart.
3. Arbetsplan för undersökningsarbeten till markägaren (staten).
4. Miljökonsekvensbeskrivning från ett konsultföretag. Förberett.
5. Provbrytningstillstånd från länsstyrelsen.
6. Bearbetningskoncession från Bergsstaten, överklagas till regeringen.
7. Tillstånd från miljödomstolen i Umeå.
8. Markförvärv, finansieringsbeslut och byggstart.

Källa:

Jan-Olof Hedström, Bergmästare vid Bergsstaten, samt Jan-Ola Larsson, Beowulf Mining Plc.

Stäng fönstret